

Náučný chodník Osobnosti a história Kluknavy

Kraj:	Košický
Okres:	Gelnica
Geomorfologická jednotka:	Hornádska kotlina
Geologická jednotka:	vnútrokarpatský flyš
Chránené územie:	žiadne
Prístup:	bus Kluknava, kostol
Východisko:	Kluknava, námestie pri kostole sv. Kataríny Alexandrijskej (parkovisko pri kaplnke sv. Jána Nepomuckého)
Trasa:	Kluknava: centrum - obcou k severu proti toku Dolinského potoka - lúkami a okrajom lesa k východu do Prostrednej doliny - odbočka k juhu k okrajovému svahu nad Hornádom a späť - drevený krytý most cez Hornád pri Štefanskej hute - nivou Hornádu k západu (proti jeho toku) - kaštieľ
Dĺžka, prevýšenie:	7,9 km, prevýšenie 150 m
Čas prechodu:	3 h
Počet zastávok:	6
Náročnosť:	mierne náročná trasa

Zameranie chodníka: historické, kultúrne

Typ chodníka: samoobslužný, okružný s jednou odbočkou, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Prvá časť trasy je súbežná s modrou turistickou značkou.

Rok otvorenia: 2016

Aktuálny stav: Viaceré informačné panely sú spálené slnkom a čiastočne nečitateľné (2021).

Textový sprievodca: skladačka Náučný chodník Osobnosti a história Kluknavy (vyd. Košický samosprávny kraj, b. r.)

Kontakt: Obecný úrad Kluknava, Kluknava 177, 053 51 Kluknava, tel. 053 / 4473 232

Poznámky: (1) Texty informačných panelov sú aj v angličtine. (2) Zo zastávky 4 odporúčame návštevu miestnej časti Štefanská huta so zvyškami historických priemyselných objektov (tam a späť po drevenom krytom moste cez Hornád).

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre vlastivednú vychádzku.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Kluknava. Obec severne od Gelnice na východe Slovenska v najvýchodnejšej časti Hornádskej kotliny - Kluknavskej kotliny - obkolesenej Braniskom, Čiernou horou a Volovskými vrchmi. Leží pri rieke Hornád a tiahne sa k severu do doliny jeho ľavostranného prítoku Dolinského potoka. Vznikla ako uhliarska a roľnícka osada v chotári Starej Richnavy. Prvá písomná zmienka je z roku 1304. Bola súčasťou panstva Richnavského hradu, ktoré postupne patrilo Peréniovcom, bratříkom, kráľovi a Turzovcom. V južnej časti obce na plošine riečnej terasy stojí jednopodlažný **Čákiovský kaštieľ**, v 17. storočí upravený na veľkú štvorkrídlovú budovu so štyrmi nárožnými vežami a jednoduchým priečelím. Neznámi stavitelia v druhej polovici 16. storočia na stavbu pôvodného objektu použili kamenný materiál z blízkeho zaniknutého Richnavského hradu, zbúraného v roku 1527. Po druhej svetovej vojne značne poškodený kaštieľ od grófký Čákiovej odkúpila obec a užívala ako kancelárie starostu. Od 90. rokov 20. storočia mal kaštieľ rôzne využitie, pričom chátral. Po roku 2007 rekonštruovaný objekt dnes slúži ako štýlový hotel. Ďalšími pamiatkami v obci sú: kostol sv. Kataríny Alexandrijskej, pôvodne renesančný, postavený v roku 1555 ako protestantský, v 18. storočí zbarokizovaný, kaplnka sv. Jána Krstiteľa, vodný mlyn z roku 1910, jedinečný **drevený krytý most** ponad Hornád z roku 1832, spájajúci Kluknavu so Štefanskou hutou, jej miestnou časťou, a budova amalgamácie v rámci medenej huty z roku 1848 (v dezolátnom stave; pozri heslo Štefanská huta). Na území obce leží aj časť jednej z najväčších rímskych osád na Slovensku, ležiacej v severnom svahu Petrovej hory južne od susednej Richnavy. Obec má zastávku na hlavnej železničnej trati Žilina - Košice.

Štefanská huta. Miestna časť Kluknavy východne od jej centra v riečnej zákrute Hornádu nad jeho vstupom do prielomového úseku Volovskými vrchmi a Čiernou horou, v minulosti významná lokalita so spracovaním medi na svete. Komplex najmodernejších hutníckych zariadení svojej doby v Uhorsku vznikol v rokoch 1845 - 1848 na mieste rumoviska starého hámra a huty z minulých storočí. Najlepší odborníci tu pracovali na najlepší zariadeniach tej doby - ako druhí na svete tu použili v roku 1890 pri výrobe medi elektrolýzu a ako prví v Európe elektrolýzou vyrábali meď, striebro a ortuť. Dômyselne priestorovo komponovaný areál bol pripojený vlečkou ku Košicko-bohumínskej železnici, od Žakaroviec vo Volovských vrchoch rudu privážala lanovka (ďalšie info > Banícky chodník

Žakarovce). Okrem početných technologických objektov pre výrobu medi a budovy administratívy v ňom bola vodná elektráreň, tehláreň, úzkokoľajná dráha, krčma, kolónia domov pre robotníkov. Pre zásobovanie vodou vybudovali hať v rieke Hornád, umelý náhon (prívodný kanál k vodným kolesám a turbíne) a čiastočne podzemný odpadový kanál so samonosnými kamennými klenbami. Činnosť huty sa zastavila v dôsledku poklesu ťažby a kvality medených rúd a nízkych cien medi koncom 19. storočia (1897). Z rozsiahleho unikátneho komplexu a jeho prevádzky dnes ostali okrem environmentálnych záťaží len ruiny posledných dvoch budov (administratívnej a amalgamácie), obdivuhodné podzemie, torzo hate v Hornáde pre prívodný kanál. Funkčný ostal len drevený krytý most cez Hornád, vybudovaný pre prístup od Kluknavy v roku 1832, a po rekonštrukcii budova bývalej skúšobne (laboratória) slúži ako rodinný dom.

Hornádska kotlina. Výrazná tektonická zníženina pretiahnutého pôdorysu východo-západného smeru v dĺžke vyše 60 km na severnom Slovensku ohraničená voči susediacim pohoriam strmými zlomovými svahmi. Leží zhruba medzi Vikartovcami, Markušovcami, Kluknavou, Bijacovcami, Levočou a Vydrníkom. Susediacim geomorfologickými jednotkami sú: na juhu Ďumbierske Tatry, Slovenský raj a Volovské vrchy, na východe Čierna hora a Branisko a na severe Levočské vrchy, Popradská kotlina (na krátkom úseku pri Jánovciach) a Kozie chrby. Je vyplnená flyšom (paleogénne ílovce, prachovce, pieskovce), ktoré pozdĺž Hornádu prikrývajú hlinité štrky a piesčité hliny jeho úzkej nivy a riečnych terás a náplavových kuželov prítokov. Leží vo výškach od 330 (pri výtoku Hornádu z nej) do okolo 960 m n. m. (na severom úpätí Nízkych Tatier). Prevažne mierne členitý pahorkatinný reliéf so širokými dolinkami prítokov Hornádu a plochými chrbtami je viac rozčlenený s charakterom hornatiny vo východnej časti v oblasti ostrovov mohutných akumulácií sladkovodných vápencov (travertíny, penovce, vápenaté sintre), tvoriacich sa okolo výverov minerálnych vôd pozdĺž zlomov od neogénu do súčasnosti (Sivá brada, Spišský hrad, Dreveník). Tektonika sa v reliéfe výrazne prejavuje i v západnej časti kotliny pri hornom toku Hornádu, ktorá je svojráznou veľmi mladou priekopovou prepadlinou (Vikartovská priekopa). Takmer celým územím kotliny preteká Hornád s výnimkou 11 km dlhého úseku medzi Hrabušicami a Smižanmi, na ktorom preteká severným okrajom Spišsko-gemerského krasu (resp. jeho podcelku Slovenský raj) v kaňonovitom údolí. Kotlina leží v dažďovom tieni najmä Tatier, je preto dosť suchá. Je takmer celá odlesnená s poľnohospodárskym využitím. Len v členitejšej centrálnej časti na pieskovcových chrbtoch medzi Levočou a Spišskou Novou Vsou sú ostrovy lesov. Celou kotlinou prechádzajú významné komunikácie (diaľnica a železnica Žilina - Košice).

Obsah informačných panelov

1. Počiatky obce a neznámy Rudiger. Kráľ Ján Zápoľský (Ján I. Uhorská) a Kluknava
2. Mytologické osobnosti Kluknavy: Muž obľubujúci špecifické agroprodukty. Čierny baran. Dievča z Rozsypanej skaly
3. Neznámi autori „runového písma“
4. Arciknieža Friedrich Habsburský
5. Mária Rychnavská (babica) a miestne liečiteľstvo
6. Kaštieľ a kardinál Imrich Čáki (Csáky). Kaštieľ a spisovateľ Jožo Nižnánsky

Informačné panely v teréne nemajú vlastné názvy.

